

December 31. Szilveszter

Szilveszter Szent Szilveszter pápa (314-335) ünnepe. Legendáját az Érdy-kódex adja elő. A naphoz, főleg estéjéhez, éjszakájához különösen a református vidékeken számos olyan évkezdő hagyomány fűződik, amelyeket a katolikusok inkább karácsony böjtjén idéznek föl. Így magyarozdi hiedelem szerint a józságok emberi nyelven most szólalnak meg. Ruhának nem szabad kötélén kiterítve száradnia, különben fel fogja magát akasztani valamelyik családtag. Evés, ivás, mulatozás sem volt. Mindenki iparkodott a templomba, az otthon maradt öregek pedig a tűzre vigyáztak, hogy ki ne aludjék.

Ennek nyilvánvaló oka, hogy a XVII. században a polgári év kezdete Gyümölcsoltó Boldogasszonyról, illetőleg karácsonyról hivatalosan és végérvényesen január első napjához rögződött.

Nevezték *bővedestének* is. Ünnepi szokásai közül legelterjedtebbek a *téltemetés*, *télkiverés* a nyelvterület északkeleti illetve a Dunántúl középső részén, a *szűzgulyafordítás* az ország több vidékén elszórtan, és a pásztorok, legények, serdülők zajkeltő szokásai szilveszter éjjelén. Ide tartoznak még az *ólomöntés* és egyéb szerelmi jósló és haláljósló eljárások, valamint az időjósló *hagymakalendárium* és bálók rendezése napjainkban falun és városon egyaránt. A szilveszteri szokások ma is a hangos, vidám évbúcsúztatást jelentik. Mikor trombitával, petárdákkal búcsúztatják az emberek az ősztendőt, nem gondolnak arra, hogy milyen ősi gonoszűző, bőségvarázsló mágikus eljárásoknak az emlékei élnek ezekben a szokásokban. Szilveszterkor ugyanis különösen éjfélkor fontos szerep jut a zajkeltésnek, melyet neveznek *kongózásnak*, *csergetésnek*, *pergőzésnek*, *nyájfordításnak* is.

Szilveszter a polgári év utolsó napja, az új esztendőnek pedig a vigíliája. Régi hódmezővásárhelyi találós kérdés:

*„Halott minden háznál, de nem harangoznak,
A halottas háznál nem is siránkoznak.
Amely napon megholt, el is temettetett,*

S másnap a halottnak gyermeke született."

Mezőpanit református magyar népének temetőjárása az új esztendő beállta előtt, vagyis az éjszakai harangszó előtt történik. Ilyenkor mindazok kimennek a temetőbe, akiknek az elmúlt esztendőben halottjuk volt. Meghívják ismerőseiket is, akikkel zsoltárokat és más énekeket énekeltetnek a sír fölött. Utána a gyászolók hajlékában vendégség: kalács és bor kerül az asztalra. Ha a harang megszólal, az egész falu a templom elé megy, ahol ünnepélyes harangzúgás mellett az óesztendőt siratják el. Eléneklilik a *"Tebenned bíztunk eleitől fogva"* kezdetű éneket. A kivilágított toronyból a gyerekek csillagszórókat dobálnak. A zsoltár végeztével a tiszteletes hálaadó beszédet mond, majd áldásért, lelkierőért könyörög az új esztendőben. Magyarózd legényei, fiatal házasemberei éjfélkor a templomtoronyban első harangszóra az óévet búcsúztatják, másodikra pedig az új esztendőt köszöntik, közben énekelnek is. E hagyományok archaikus gonoszűző célzata kétségtelen.

Ökörítőfülpösön a faluban több helyen is készítettek fánkot lányos házaknál. Bele karikagyűrűt tettek. Ha sütés után lány vette ki a gyűrűs fánkot, az férjhez is ment a rákövetkező esztendőben.

Irodalom:

[B´lint S´ndor: Ünnepi kalend´rium I. Bp. 1977. 112-114.](#)

Kiss József: Szerelmi babonák, 1989.

[Magyar N´prajzi Lexikon 5. \(Føszerk: Ortutay Gyula\), 1982. 43.](#)

[Magyar N´prajz VII. N´pszok´s, n´phit, n´pvall´soss´g \(føszerk: Dömötör Tekla\), 1990. 261-264.](#)